

Välj rätt sort

Sortlistan är lång, men alla sorter är inte odlingsvärda överallt. Ju längre norrut i landet man odlar desto större anledning att satsa på hybrider. Här vaskar vi fram de bästa sorterna för varje område.

Av Johan Biärsjö, Svensk Raps AB

Nästa år kommer vi att behöva 275 000 ton rapsfrö motsvarande 110-120 tusen hektar. Minst hälften av detta bör vara höstraps. Vi har i och för sig ända sedan vi gick med i EU odlat mindre oljev växter än de 250-300 tusen ton som förbrukas av Karlshamns AB. Men då har en del av den olja som producerats gått på export.

RME ger rapssug

Den avgörande förändringen inför 2006 är Svenska Lantmännens bygge av en RME-fabrik som ökar det inhemska behovet av rapsfrö med 90 000 ton frö. Raps har blivit en bristvara i Europa där de tyska och franska biodieselfabrikerna slukar mängder med rapsolja. Den raps som ska användas i svenska fabri-

ker bör helt klart odlas inom landet för att man ska tillförsäkra sig tillräcklig mängd råvara och undvika onödiga transportkostnader.

Till skörd 2006 skulle vi alltså

behöva totalt 110 000 hektar oljev växter varav minst 50 till 60 tusen bör vara höstoljev växter. Vi skulle alltså behöva öka höstrapsarealen med 40-50 procent och våroljev-

Så hävdar sig sorterna i tre olika områden

Flerårssammanställning höstrapsorter 2000-2004

Sydvästra Götaland (område A)   Sydöstra Götaland (område B)   N.Götaland o Svealand (område D-F)

	Råfettskörd relativtal	Antal försök	Råfettskörd relativtal	Antal försök	Råfettskörd relativtal	Antal försök
Express	1880 100	47	1770 100	25	1430 100	40
Louise	101	28	103	13	100	27
SWFalstaff	100	24	99	12	113	20
Winner	104	14	115	6	110	19
Carousel	108	17	107	9	116	9
Frederic	102	14	100	6	95	15
Cadillac	105	23	103	12	95	13
SW Celsius	99	31	102	14	105	31
SW Calypso	112	9	118	3	119	13
Status	111	32	115	15	118	35
Banjo	111	31	112	16	116	34
Disco	114	20	107	10	116	25
Kronos	109	26	116	14	118	32
Provad 1 år						
Oase	118	6	101	2	100	2

Röd text är hybridsorter

växtarealen med cirka 30 procent. Det kan låta mycket, men ökningen innebär bara att ytterligare 2-3 procent av spannmålsarealen byts mot oljeväxter. Det är en ganska logisk utveckling med stabila till ökande oljeväxtpriser och fallande spannmålspriser.

Tre sortområden

Höstoljeväxter kan med fördel odlas från Skåne upp till Mälardalen och kanske t o m i hela det område där vi odlar höstvet, men man bör se lite olika på sortvalet i de olika odlingsområdena. I våra sortförsök prövas en mängd olika höstoljeväxter. Vi ska se närmare på dem och vaska fram de mest intressanta. Sortförsöken är uppdelade i tre områden; Sydvästra Götaland, i detta sammanhang södra Skåne. Sydöstra Götaland vilket är Kristianstadsområdet, Kalmar och Öland samt Gotland. Norra Götaland och Svealand är Öster- och Västergötland samt Mälardalenområdet.

Välj hybrid norrut

Av sortförsöken kan vi konstatera att avståndet i avkastning mellan hybriderna och öppenpollinerande (OP-sorter) krymper när nya

OP-sorter kommit ut på marknaden. Det är nog också så att då förhållandena för tillväxt är bra, snabb uppkomst på hösten och inte alltför sträng vinter så är skillnaderna mellan hybrid och OP-sort mindre. Men när det motsatta gäller är odlingssäkerheten klart större med en höstraps hybrid. Grundregeln vid sortvalet är att ju längre norrut i landet vi kommer desto större anledning finns det att välja en hybrid.

SV Götaland – Oase en joker

Huvudalternativet är Carousel, Winner eller Cadillac då det gäller OP-sorterna. Carousel ser med ett ganska stort sortmaterial bakom sig ut att vara den högst avkastande av de tre. En joker i leken är Oase som förra året gick riktigt bra. Men sex försök och bara ett provår är ett för litet underlag för att man ska kunna uttala sig med säkerhet. De som väljer en hybrid kan gärna pröva SWs nya sort SW Calypso. Den utmärker sig förvisso inte i avkastning över de andra hybriderna men har en bra självstyrka. Som alternativ till Calypso vill jag förorda Disco som går bra just i det södra odlingsområdet och även har en hyfsad stjälkstyrka.

SÖ Götaland – Status härskar

Nu har vi kommit upp en bit i höstoljeväxternas odlingsområde och då ska vi nämna hybriderna i första hand. Här vill jag först lyfta fram en trotjänare, nämligen Status. Den har funnits med i många år och ger en stabilt hög avkastning. Ingen av de andra hybriderna har ännu lyckats peta ner Status från tronen även om avståndet är litet. Förvisso ligger SW Calypso några procent över men bara med tre försök bakom sig. Men OP-sorter då? Ja, här väljer vi mellan Winner och Carousel. De har avkastat bra i försöken, Winner hela 15 procent över Express, nästan i nivå med hybriderna. Men försöksunderlaget är tunt och jag tror inte att den slår en hybrid under kärva omständigheter.

N Götaland och Svealand – välj hybrid

Nu är vi i det område där vi nog får säga att kraven på en lyckad etablering är extra stora för att höstrapsodlingen skall lyckas. Men får vi ett bra bestånd på hösten så har bl a fjolårets höga skördar visat att potentialen i höstrapsen är lika stor här som i södra Sverige.

Här menar jag att en hybrid är absolut förstahandsval. Flera kan säkert invända att i försöken har flera av OP-sorterna avkastat i nivå med hybriderna. Men då ska vi komma ihåg att de försök som får stora vinterskador ofta måste kasseras p g a ojämnheter. Och i dessa försök brukar vanligen utslagen i övervintring vara tydliga till hybridernas fördel. Alternativet till hybriderna är annars SW Falstaff, Winner eller Carousel. Framförallt SW Falstaff har ett lågt växtsätt och är anpassad för nordiska förhållanden. Dessutom är det den enda sort som har lika hög oljehalt som Express.

Men åter till hybriderna. Här ska satsas på säkerhet och då gäller

Allt du behöver veta om din sort

Odlingsegenskaper

	Övervintring 0-100	Stjälkstyrka 0-100	Mognad, dagar	Råfett, % av ts	Stjälklängd, cm
Express	82	94	353	48,7	124
Louise	89	82	+1	47,5	139
SW Falstaff	88	93	+1	48,8	129
Winner	88	80	+2	47,1	130
Carousel	88	85	+2	47,3	122
Frederic	86	95	+1	46,9	120
Cadillac	81	89	+1	47,6	128
SW Celsius	89	80	+1	47,1	133
SW Calypso	93	89	+/-0	47,7	140
Status	89	80	+/-0	47,6	135
Banjo	92	75	-1	47,2	138
Disco	87	86	+1	48,2	136
Kronos	88	78	+/-0	46,8	139

Röd text är hybridsorter

Banjo eller Status som vi vet gått bra under flera år. Dessa är också sortföreträdnas huvudalternativ. Men jag vill även nämna Kronos för dem som kan få utsäde av den. Den är minst lika bra som Banjo och Status men har i marknadsföringen kommit lite i skymundan. ■

Säkert kort. Höstraps går utmärkt att odla i Mälardalen. Men då bör i första hand en hybridsort väljas och man måste få kraftiga plantor på hösten. Stig Eriksson, Fjugesta i Närke blickar ut över en återigen lyckad odling av Status. Förra året skördades 4500 kilo per hektar. Foto: Johan Biärsjö